

ZORA.

Časopis za zabavo in poduk.

Izhaja
dvakrat na mesec, 1. in 15.
dne na celi poli.

Stoji po pošti za celo leto
4 gld. za pol leta 2 gld. — Za
dijake in učitelje celoletno
2 gld. 50 kr.

Pesmi.

Rože in trnje.

Peva * * *

Zdaj stóprv vem, kaj bila si mi ti,
Ko sam živim otožne, tihe dni,
Ko tvojega ne gledam svit očesa,
V katerem so mi sijala nebesa.

Zdaj vem, kaj sladki glas je tvoj mi bil,
Ki upe speče v meni je budil:
Obupa noč me krog in krog obdaja,
Za dvomom v prsih dvom mi temno
vstaja.

Zdaj vem, da sem ubog bez tebe jaz,
Ko ne smehljá mi zorni tvoj obraz:
Takó ve roža, ki glavó poveša,
Da solnea dobrodejni žar pogreša.

Zdaj vem, da v tebi sem izgubil vse,
Preširno, ljubeznivo ti deklé!
Čem bolj se veselilo z drugim tvoja,
Tem bolj umiralo sreč bo moje.

Prilika.

R. G.

Prijatelj senci tvoji je enak:
Doklér ti sreče solnce sije,
Zvestó se ta za táboj vije;

A naj se pripodi oblák,
Naj solnce za oblakom zgine,
Glej! s senco i prijatelj mine.

Nov projekt.

R. G.

Ka solnce na nebu je zláto,
Ka luna zgol čisto srebró,
Kdo drznil o tem bi dvojití,
Kar pesniki tak nam pojó?

Oh! da so mi dane peróti!
Kakó bi je urno razpel
Ter ž njimi na one svetóve
Pofréal in tamo se vsel.

Ková! bi iz lune križáke,
Iz solnea cekine suhé,
Poplátil z obema bi lastne
In vrh še državne dolgé.

Antonio Gledjevič.

Povest.

Spisal Ivan Tavčar.

II.

Mólči morje! kam si djalo,
 Al' si ladje pokopalo,
 Jih razbilo ob pečú.
 Da jih videti več ni?
 Jenko.

Prijatelja sta omolknila. Solnce sijalo je krasno in ker je bilo v pozni spomladi je že tudi prav močno pripekalo. V Dubrovniku pričelo se je življenje gibati. Mestni postopači polegali so po tlaku, ribarji pripravljali vesla, ali pa obračali jadra po sapi. Tudi meščanje so vstajali. Pobožne žene in bogoljubne gospice stopale so leбно k sveti baziliki. Vmes pa so se zibali gospodiči v bogatih, krasno zlatom obšitih oblekah, tu in tam se pomujali ter dajali znancem jutranji pozdrav. Sedaj pa sedaj prikazal se je čestitljiv senator v rudeči suknji in s silno paruko na glavi, ko je počasi sopel k vladni palači v resni svetovni zbor.

„Besede svetega meniha ostale so mi dolgo v srei in mislil sem in mislil — — — Ali kaj? sedaj moram jih pač izrovati, sedaj sem prepričan (in ta je bil Antonijev glas temen) da živeli smo brez vspeba. Slovanstvo nima prihodnosti na obalih sinjega morja!“ —

To je izgovoril počasi, potem pa je glasno zastokal, se nagnil čez čoln, ter močil prste v slani vodi, ter si močil čelo, da bi si ohladil vrele možgane. Bilo mu je, ko da bi moral glasno zajokati, pogledal je na svojega prijatelja, ali ta veslal je mirno in ni čutil, kar je morilo sree ubogemu pesniku. Kako tudi? Tako mlada kri, izrejena v obilosti, vsaki dan pitana s slavo nekdanjo! Ljubil je strastno domovino, ali ni mu bilo mnogo mar, če ostane Raguza ali pa Dubrovnik. Imel je rahlo sree ta Palmota, mehko kot vosek. Ali kakor hitro priigrala mu je solza v oko, ravno tako urno potresel je modro glavico, dejal, da je žalost bledoba in naj sladkejši smeh objel mu je ustni.

„Da kmalo bi ti bil pozabil povedati, pričel je veselo, ko mu je prijatelj le predolgo časa molčal, neko novico. Fernando Gozze povernil se je z univerze, iz Padove. Kako je oblikan ta človek! Še včeraj je v družbi pri Cervi razveselil vso dubrovniško gospodo. Po najnovejših pravilih francozkih, pravim ti (ki vladajo sedaj na dvoru neumerljivega Ljudévita) ravná svoje obnašanje. In to je krasno! pristavil je navdušeno. Ali pesnik mu ni odgovoril. To pa ga ni bodlo, lahokrvno obrnil je čoln proti mestu, ter opazoval palače krog lóke. A kaj je tu? Ondi pri bogatem dvoru pospodov de Cerva zibala se je pri zidu (poslopje je segalo do vode) krasna gondola. Bila je preprežena z modrim benečanskim suknjem, katero se je močilo na obeh straneh v valovih. Ženska oseba stopila je

iz malih vrat v zidu, ter se vsedla na blazino, njej nasproti pa služabnica. Stari sluga pa vódil je veslo, ter odrinil od kraja.

„Ha kaka sreča, vskliknil je v Palmoti lahko živni plemenitaš dubrovniški; tu sprehaja se mlada de Cerva. Marija de Cerva, kdo je ne pozna v Dubrovniku te krasne cvetlice?“ —

„Ošabno hči rektorjeva! odgovoril je Antonio in se ozrl proti kraju, danes mi mora pač vse ogreniti mirno jutro!“

„Krasno dekle, sila krasno! in Palmota vodil je svoj čoln proti bogati gondoli.“ Mi pa nočemo zamuditi lepe priložnosti, da ne bi pokazati, kako se je tedanja dobro zrejena dubrovniška mladina „lepemu spolu“ dobrikala.

„Krasna Armida, dejal je mladi plemenitaš in lahno vstal, ter prepustil veslo svojemu prijatelju, krasna Armida (tu se je nekolikokrat gibéno priklonil,) ko vas vidiva (nesrečna pastirja) na ti zapuščeni livadi, vtclazi se jokajoče serce, pozabiva svoje solze, svoje težave, ter hvaliva neskončnega Jova, da nama je dovolil doživeti ta presrčen trenotek! Krasna Armida, zaljubljena pastirja hrepeniva poljubiti vaše nežno ročico!“

In dekle se je sladko smejalo, ter mu podalo roko, katero je nekolikokrat galantno na usta pritisnil. Ali ko je videl, da Gledjevič le molči in se ga tudi mlada gospica ne zmeni (vsaj je bil le meščan, le Antonin) pričel je zopet:

„Ne zamerite mi nebeška Zorislava, ako vašemu varstvu priporočim nesrečnega tovarša Radmilova. Zverjad mu je pobrala najljubše jagnje iz čede in blisk vmoril mu mlado brezo nad studencem; zatorej poveša glavo in solze roni!“

To govoril je Palmota z največo sigurnostjo, pokazal z roko na spremjevalca svojega, ter zopet prijel za veslo.

„Divna Raklica, dejal je Antonio z lahko vidljivo ironijo, nevarnejši kot blisk neba moji brezi so mi ognjeni bliskovi vaših čarobnih očes. Razradostil sem se vidé vas na tóžnih teh planinah, ali mesto tolažbe zadelo me je pri vas še hujše gorje!“

Kdor ve kako ostra da je bila meja med stanovi v nekdanjem Dubrovniku, da je zrl plemenitaš na meščana le iz milosti; kdor ve, koliko so se upirali velikaši, da bi si ohranili čisto krv, ta ve tudi, da bile so pesnikove besede predrzne. Marija de Cerva je zarudela, mogoče da serda. Hči vsemogočnega rektorja, pa takovi vmazani borghesi! —

„Sedanji pastirji so goljufivega serca, govorila je ostro, vsi in gotovo tudi nesrečni Radmilov!“

In gledala je lahno na morje, dela svoj obraz v dolgočasne gube, ter se igrala s knjigo, katera ji je ležala v naročji. Bil je francosk roman. Urno je opazil Palmota pregreho svojega prijatelja. Vzel je torej slovo od gospice.

Vzor vse lepote, visoka Damira, rekel je, žalostjo vidiva uboga pastirja vaše trdo srce, s tugo povrneva se v svoje votline, da toživa to gorje bleskečemu kapniku, šumljajočim virom in srebernolistim drevesom!“

In pognal je čoln proti bregu, gospodična kimala je k slovesu s svojo glavico, potem pa brala dalje, med tem ko je lahko plula gondola po mirni vodi. Prijatelja pa sta se na brégu urno ločila.

„Zvečer pri rektorju!“

„Dobro zvečer pri rektorji!“ odgovoril je Gledjevič, oni pa je odhitel, ter se zgubil med hišami. Antonio je še ostal nekaj časa pri vodi, pobesil glavo kakor da bi premišljeval.

„Vse je proč, vse je minolo! Slovanskega Dubrovnika ni več — in ga ne bode!“

Urno je stopal po korsu in se tudi zgubil v ulicah.

III.

Ljudje krog mene se vrsté
 Še smejejo, se veselé,
 Moj duh je temen in molči,
 Nikomur nič ne govori.
 Jenko.

Francesco de Cerva bil je iste dni rektor v Dubrovniku. Ponošen in na svojo rodovino ošaben človek. Čislal tuje bolj kot domače, ter pozabil, da je njegova rodovina dala nekedaj slovanstvu toliko podpore. Kakor smo povedali, vselila se je bila isti čas v Dubrovniku tudi francoščina. Francozke navade, knjige in velika lahkomišljenost ujela se je med ljudovladno plemenitaštvo. Ali še vedno ostalo je nekaj dobrega, starega duha, še ni bil Dubrovnik čisto zgubljen, še se je tu ljubila veda in pesem in mnogo veljalo je, ako je skoval kakov plemenitaš dva, tri laške ali pa še celo latinske verse. Pesnik se je cenil vže od nekedaj v Dubrovniku! Tako trudil si je tudi rektor Cerva, da bi si pridobil ime ljubitelja lepih umetnosti. Zbiral je krog sebe dubrovniške prve glave, z njimi se gostil in popival. Tudi olikane meščane je vabil, seveda pa morali so ti le bolj v ponižnem zatišji ostati.

Tako je bila tudi istega večera (ko smo zjutraj spremljali svoja prijatelja na morji) bogata družba pri rektorji. V dolgi dvorani sprejemal je svoje goste, ter jih vodil k dolgi mizi, k visokim stolom. V kristalnih kupah smejal se je rudeče vince, smokve in druge sladkarije pa so polnile prostor med njimi. Na velikem ognjišču je gorel ogenj, v zlatih posodicah pa se je palilo drago olje, ter dajalo prijazno svetlobo. Bilo je prijazno tu notri, vabilno in lešno! Zunaj pa je nebo prepreženo z oblaki, na visoka okna padale se debele kaplje in morje je bučalo. Dobro dejalo je gostom tu na varnem, na mehkih sedežih.

Zbran bil je tu cvet dubrovniškega kapitala in inteligencije!

Francesco de Cerva sedel je na častnem mestu obdan s celo tropo starih senatorjev. In to je bilo govorjenje! Stikovali so široke allongeparuke skupaj, sedaj se malo posmejali, sedaj zopet resno majali temne obraze. Tu bili so Gondola, Palmota, Caboga, Zlatarič in kakor se vse še imenujejo te stare plemenitaške rodovine. Pri ognjišči pa so sedele njihove poletne gospe, srebale čaj iz srebrnih čaš. Smešno zavite v svilo in atlas, na glavi močnate, visoko obrane v tuje vlasi, s suhimi obrazi in čeljustmi, ponosne in hudobne.

Izmed inteligencije bilo je mnogo pesnikov in učenjakov. Pričuje je bil slavni benediktinec plemenitaš Gjorgič, Vinko Petrovič, Ivan Atlety, Gjona Resti in drugi. Pa tudi svojega prijatelja ne smemo pozabiti. Antonio sedel je zdolej ob mizi pri vhodu. Sredi plemenitnikov je sedel, poslušal njihove pogovore in molčal. Pa vsaj obrnil se je malokdo k njemu Antonino. Samo mladi Palmota (ki je sedel na njegovi strani) pošepetal mu je sedaj pa sedaj na uho, na kar je pesnik navadno z glavo od majal.

Slava današnjega večera dajala se je brez dvombe Fernando Gozze-ju, mlademu pravniku. V benečanski suknji, z malim triogelnikom in lastnimi kodri (katere nosil je isti čas malokdo) ter rudečimi lici, bil je lep človek. Ali to suhoparno francozko obnašanje, dejalo mu je neizrečeno smešno, nesterpljivo. Na strani očetovi je pristopil k krogu starih gospa, stiskal triogelni klobuk pod pazuo in se prijazno smehljajal.

„Dovolite, „signore“, dejal je stari Gozze (bil je senator) to je moj sin, ki se je ravno iz Padove povrnil!“

Fernando pa se je urno priklanjal, poljubil nekaterim damam vele roke in govoril:

„Krasne gospe, vaš ves udani sluga Fernando Gozze!“ Viri nam ne povejo ali so stara dekleta zarudela ali ne. Pa kdo bi mogel soditi skoz toliko barv, katere so si nametale na lica. Srečni ti časi alla roccoco! —

Gostom je omajalo vino kmalo jezike in pričela se je živa govornica.

„Francesco Cerva! vpil je Janez Atlety, poslušaj kaka sreča! Oni dan, ko smo na dvorišči popravljali vodnjak, izkopali smo krasno rimsko amforo! He hej! krasno grško amforo! Sicer pa pijem na slavo naše republike!“

To rekši zli je stari antikvar kupo vina v grlo.

„Ali jo je Vinko vže videl, kričalo jih je deset, ali si vže napravil na-njo pesem, kali? Vinko Petrovič?“

Vinko bil je tedaj vže star, slaboten in ni mu več teklat latinski vers. Bil je skriptor republike. Lahno pokimal je s sivo glavo.

„Kaj hočemo, kaj hočemo? mrmral je, ko da bi hotel reči, da je ves še v prošlem svetu in ne več v tem.

„Petrovič, ali delaš še pesmi? oglasil se je Ignacij Gjorgič, ki je sedel blizo hišnega gospodarja, v starosti, menil bi bežijo muze od nas, duh peša in le telo se redi!“

To izgovorivši pokazal je smeja je na svojo osebo. Bil je menda neobičajno tolste postave. Malo je jedel, malo je spal, ali osôda ga ni ljubila — ostal je do smrti lepo rejen.

„V starosti pobegnejo muze? Skoraj bi vam, častitljivi Gjorgič, oporekal, oglasil se je mladi Gozze sladko, pogledite le gospodično Scuderi-jevo, to prekrasno žensko!“

Scuderi (znana prijateljica gospe Maintenon) preplula je bila ravno v isti dobi vso Evropo s svojimi sladkovodenimi romani.

„Izjema, doktor, izjema!“ dejal je benediktinec.

„Na čast naši republiki!“ kričal je Atlety vmes, ter si zopet zvernil kupo vina.

„To stori, vtaknil se je v pogovor med Gjorgiča in Gozzeja stari zdravnik Flori, to stori vse moč narave! Boljši sokovi, boljši sokovi, vse časti vredni gospod pater!“

„Mogoče, signor Flori, rekel je Gozze, narava stori veliko — ali vendar bi vam tu ne verjel!“

„Kaj da, jezil se je oni, kaj da sokovi ne? Ti žlahtni sokovi v krvi, doktor Gozze, vam rečem naredijo človeka ali srečnega, ali nesrečnega. Vsaj ste poznali mladega Boškoviča, signori! Lejte! pri tem so vdarili blagoplodni sokovi čez meje, vdarili v možgane, ter ga umorili. Gorje ti sokovi!“

Omolknil je, ko je opazil, da ga nihče ne posluša — tudi on bil je meščan, ali kupo dobrega vina ljubil je tudi pri plemenitaških mizah.

Vendar pa niso ostale njegove besede brez odmeva. Vsaj je bil Petar Boškovič izmed najženialnejših. Malo let prej (1722) dohitela ga je žalostna smrt. V divji vročnici izvil se je svojim čuvajem, skočil iz tretjega nastropja, ter zi razbil na tlaku glavo. Z Gledjevičem vezalo ga je goreče prijateljstvo. Vsaj sta bila enacih idej, enacih želj. Žalostno dejal je torej Antonio, ko je vtihnil zdravnik:

„Vbogi Petar! smrt kosi neusmiljeno ter pokosi ravno najblaže cvetje!“ —

„Gledjevič govori o smerti, in Ivan Atleti prijel je za kupo, puite to dragi Antonio! Piva raji na slavo svoji domovini!“

In ni se razsrdil dobrodušni stavec, ko se ni zmenil pesnik njegovega klepetanja, ter si z roko podprl obraz. Lahkodušno spraznil je časo, si otresel bele naprsne gubice, ko jih je z vinom polil, ter se drugam obrnil.

„Ali čujete Cerva, oglasil se je senator Marin Tuduzi ali čujete, kako žalost mi dela ta Gljedjevič! Na vso moč sem ga prosil, da bi nam se-

stavil kakovo dramo. Ali kaj mi pravi ta človek? Da jih noče več pisati, signori. In vi vsi ste videli njegovo krasno Zorislavo, njegovo Damiro! Naše gledišče mora propasti, pristavil je zadnji podpiratelj dubrovniškega slovanskega gledišča, propasti, vsaj nihče nič ne dela!“

„Imejte usmilenje z njim, Antonio Gledjevič, dejal je stari antikvar, tako poezijo imeti v svoji vlasti in tako skopušno ž njo gospodariti!“

Gospod senator povedal je resnico — sedaj ne pišem več dram! odgovoril je Gledjevič mrzlo.

Onemogli so mu dobri sokovi, verjemite mi to senator Palmota!“ go bezdal je Flori.

„Pustili ste toraj čisto vse delo, Antonio?“ povprašal je benediktinec.

„Vsaj je več polja, več njiv, pater Ignacij!“

„Vi skladate tedaj elegije, ode, epopeje slovanske, razveselil se je Tudusi, in koliko bi stavil signori, da ima Antonio kaj gotovega v žepu. Vsaj dovoliš, dragi Cerva, da nam bere!“

„Naj bere, naj bere!“ čulo se je mnogo glasov izmed dam krog ognjišča. —

Potihnil je nemir.

Gledjevič je hladnokrvno razvil beli list, vstal, si zgladil čelo, dolge vlase in pričel brati. Oster glas donel mu je ko v grobu v prostorni dvorani. Kdo bi popisal dolge obraze vseh častitih gospodov senatorjev? Bila je kratka ali hudobna satira na dubrovniško plemenitaštvo. Mladi Palmota zakril si je obraz. Nekoliko aristokratev plane k svojim rapirjem, ki so sloneli pri zidu, ali stari starašine so vstali, srda so se jim bliskala očesa in zvijali so roke. Nekolikov stolov se je prevrnilo, ter padlo hrušem po tleh, nekoliko čaš se prelilo, da je teklo vino po dragi prtenini.

„Proč, proč!“ rjulo je vse.

„Ha! ha! in razburjeni pesnik zgrabil je svoj meč in triogelnik, niste vredni, da bi vam zapalil len na plešastih glavah!“

In planil je skozi vrata. Ječanje in škripanje zob je ostalo za njim.

Zunaj v črni noči pa je lilo izpod neba. Iz daljave čulo se je bučanje srditega morja. Kot strahovi zrle so na vbogega pesnika visoka poslopja. Urno korakal je po ulici, si pokrill glavo, ter opasal orožje. Dospel je do svoje hiše blizo bazilike svetega Vlaha. Tu ga pokliče nekdo. Bil je Fernando Gozze, razoglav in z golim rapirjem v roci.

„Vi ste francoski gospodič?“

„Vi ste osmradili moj rod, Antonio, govoril je oni jezno, morda ne bodeste tako predrzni v blisku mojega meča!“

„Tako vi hočete?“ in tudi pesnik potegnil je iz nožnic. Pričela sta se boriti. Ali Gozze bil je vinjen, le slabo se je sukal. Komaj se je zavedel, izbil mu je nasprotnik orožje iz pesti, da je zvoneče zletelo črez tlak.“

„Ta le svèt vam dam, dobri pismouk, smejal se je Gledjevič, ostanite raji pri svojih peresih, ter pustite v miru nedolžni papir!“

Odperl je s ključem vrata in zginil v poslopji. Gozde pa je ječaje in s kletvami poiskal v temi svoj meč in potem se odplazil, večkrat proti pesnikovi hiši s pestmi grozeč se. —

Spomini na Sierro-Moreno.

Novela.

V cvetočej Andaluziji — tam, kder šumijo visoke palme, kder ugodno vonjajo mirte, kder Kvadalkivir počasi valja svoje vode, kder se vzdiguje z rožmarinom venčana Sierra-Morena — tam sem zagledal čarobno lepo deklico, ravno ko je vzdihovala poleg Alonzovega spominka, opiraje se na levo roko. Žarki jutranjega solnca zlatili so mramorov spominek, ter množili žalostno mičnost nježne Elvire. Njeni kostanjasti vlasje viseli so jej po plečih in razsipavali se po njenega telesa belem mramori.

Elvira ljubila je mladega Alonza. Alonzo ljubil je Elviro ter nadejal se biti skoro njej soprog; a ladija, na katerej se je vozil iz Majorke (kder je živel njegov oče), utonila je v morske valove. Ta vēst globoko rano vseka Elvirinemu srcu. Življenje njeno bilo je v smrtnej nevarnosti; potlej se je spremenilo zaradi obupnosti v tiho otožnost in temnoto. Ona dá napraviti mramorov spominek ljubljencu svojega srca in vsaki den ga rosi z gorkimi solzami.

Jaz sem zmešal svoje solze z njenimi. Ona je zapazila v mojih očeh svoje žalosti, v čuvstvih mojega srca spoznala je svoja čuvstva ter nazivala me prijatelja. Prijatelja! kako sladka je bila slišati ta beseda iz ust ljubeznjivke! Jaz sem prvokrat poljubil njeno roko.

Elvira mi je pripovedovala o nepozabljenem Alonzu, popisala mi njegovo krasoto, svojo ljubezen, svojo mičnost, svoje blaženstvo; potem obupnost, tesnost, žalost in poslednjič — pomirjenje, okrepanje, katero je njeno srce našlo v milem mojem društvu. Pri teh besedah razsvetlil se je njen obraz; rudečica na njenih licih se je čem bolj poviševala in njena roka prijela je mojo z nekako gorečnostjo.

Ah! v mojih prsih vnel se je plamen ljubezni! Moje srce širilo se mi je vsled čuvstev! Kri mi je kipela — in jaz sem moral tajiti svojo strast.

Jaz sem jo tajil, potajal dolgo! Jezik moj nij se drznil govoriti o tem, kar je moja duša čutila; kajti Elvira se je rotila, nikogar ne ljubiti razve svojega Alonza; prisegla tudi, nikdar več koga ljubiti! Oh! prežalostna zarotba. — Ona je zaprla moje ustnice. Midva sva bila nerazloženo

skupaj, sprehajala sva se po cvetočem bregu veličanskega Kvadalkvirja, sedela nad šumečoj njegovoj vodoj poleg žalostnega Alonzovega spominka besedice ne govoreča; le najni sreji ste govorili. Pogled Elvirin srečajoč moj pogled se zdaj obrne k zemlji, zdaj proti nebu. Dva vzdihljaja izletela sta med južne vetrove, ter minola z mimo letočim zrakom. Moja goreča objetja vzbudila so kakikrat trepet v Elvirinih prsih. — Gorečica razlivala se je po licih krasotice, — jaz sem skoro slišal bijenje njenega srca; videl, kako je hotela govoriti, a besedica jej je utičala na ustnicah. — Jaz sem jo občudoval in veselil se.

Čestokrat vlovila naju je temna noč v oddaljenej samoti. Glasni odmevi, ponavljajoči šum slapov so se razprostirali med visoko skalovje *Sierre-Morene* po njenih globokih razvalinah in dolinah. Močni vetrovi vzdigovali so valove ter v zraku jih vili: žareči bliski švigali so po črnem nebu, in blede mesec pokazal se je čez stokrat izza sivih oblakov. — Elvira ljubila je te prirodne prikazni, oni so povekšali in navduševali njeno dušo.

Jaz sem bil z njoj, ter radoval se o temnem večernem mraku. On je združil najni sreji, on skrival celej naravi Elviro — in jaz sem tem lehkeje užival njeno pričujočnost.

Ah! mogoče se je bojevati s srcem, dolgo in uporno; kedo pa ga zmaga? — Burna moč deročih vod razruši vse plote, in kamnite gore razpadejo vsled ognjenega življa, gorečega v njih nedriji.

Sila mojih čuvstev je vse zmogla in dolgoptajna strast izlila se je njeno priznanje.

Jaz sem klečal na kolenih in moje solze so tekle enake potoku. Elvira je pobledelela — pa zopet zarudela. Znaki strahu, sumljivosti, otožnosti, nježne mučenosti spreminjali so se na njenih licih.

Ona mi je podala roko s priljudnim pogledom. — „Trdosrčnež!“ — dejala je Elvira, — pa sladek njeni glas polajšal je vso trdost tega očitanja — trdosrčnež! Ti nisi zadovoljen z mirnimi družtvenimi čuvstvi; ti me siliš razrušiti sveto in veličestveno obljubo! Pa nebeske strele bodo me pokončale kakor prestopnico prisege. Jaz te ljubim! Srčni moji poljubi zaprli so jena usta.

Moj Bog! Ta minuta je za-me bila najprijetnejša vsega mojega življenja.

Elvira je šla k Alonzovemu spominku, pokleknila prede-nj objemaje črni mramor, ter dejala z žalostnim glasom: „Kosti mojega prisrčnega Alonza! Odpustite li svojej Elviri? Jaz sem prisegla vas vedno ljubiti, tudi ne prestanem vas kedaj ljubiti; tvoj obraz, Alonzo, vtisnila sem si v srce; vsaki den čem krasiti spominek, solze moje se bodo vsaki den združevale z jutranjo in večerno rosó na tem hladnem spominku! — A jaz sem pri-

segla, nikogar ljubiti razve tebe . . . in vendar ljubim! Oh! jaz nesrečnica zanašala sem se na svoje srce, ter pozneje videla, v kakej nesreči sem. Srce moje je stokalo, — osamelo v širokem svetu — iskalo si miru, — vsako društvo javilo se mu je v vencih nedolžnosti in dobrotelčnosti. Ah! ljubeznjivi Alonzov duh! odpustiš li svojej Elviri?

Ljubav moja bila je zmagonosna. Jaz sem utešil svojo krasotico, ter vsa megla zginila je iz angeljskih njenih očíj.

Elvira določila je den najnega večnega zedinjenja, ter udala se nježnim svojim čuvstvom in jaz sem se vsled tega srčno veselil. — Pa blisk je švigal nad nama, moja roka se je tresla!

Vse je bilo veselo v Elvirinem domu, vse se je pripravljalo k veselej svatbini. Njeni starši so me jako ljubili, — Andaluzija imela je postati moja druga domovina.

Uže so cvetlice in lilije razširjale svojo prijetno dišavo z altarja, h kateremu sem se bližal s krasno Elviro, poln srčne radosti, in z ljubečim trepetom v srci; uže je hotel naju duhoven z blagoslovom skleniti v večno zvezo, — kar pribeži tujec v črnej obleki, bledih lic, temnega pogleda; v njegovej roci lesketal je handžar! „Nezvesta!“ reče proti Elviri, „prisegla si biti vedno moja, a ti si pozabila svojo prisego! Jaz sem bil prisegel tebe ljubiti do groba: Umiram in te še ljubim!“ — Uže teče črna kri iz njegovega srca; on je bil porinil handžar sebi v prsa in mrtev pred oltarjem obležal. — — —

* * *

Elvira kakor da bi jo nebeška strela zadela vsled nezvestobe in žalosti, zavpije: „Alonzo, Alonzo!“ in bila je v brezsvestnosti. Vsi navzoči so ostrmeli vsled tega nenadejanega, strahovitega prizora.

Ta blede tujec, ta grozoviti samoumorilec bil je — Alonzo! Ladija, na katerej je veslal, bila je utonila; a Alžirci rešili so mladenčca iz valov, ter oklenili ga v težke, železne okove. Črez leto dnij so ga osvobodili — tekel je k svoji ljubi, slišal je o svatbi Elvirinej in odločil se kaznovati jo sè svojo smrtjo.

Jaz sem nesel Elviro iz cerkve. Ona se je zopet zavedela, — a plamen ljubezni je na veke ugasnil v njenih očeh in v njenem srci!

„Nebo je ostro kaznilo prestopnico prisege!“ rekla mi je Elvira, „jaz sem ubijalka Alonzova. Njegova kri me preganja. Zapusti nesrečnico, zemlja se je med nama odprla, in zastonj steguješ svoje roke proti meni. Brezdno naju na veke razločuje. Sè svojimi pogledi samo ponavljaš nezaceljivo rano mojega srca. Daj nesrečnici slovo!“

Moja žalost in moja obupnost bile ste brezkončne, a niste je spreobrneli — Elvira je nesrečnega Alonza zagrebla na onem mestu, kjer je obžalovala preje njegovo dozdevno smrt, a potem zaprla se v najojstrejši

ženski samostan. Ah še posloviti se nij hotela, nij mi dovolila, da bi jo zadnjikrat objel, da bi videl v njenih očeh eno samo solzico!

Jaz sem bil v nezavednosti, — iskal sem v prsih občutljivega srca, a ono je tu enako kamenu ležalo, — iskal sem solz, a tudi njih nijsem našel, — strašna samota in pustota obdala me je.

Noč in den spremenila sta se pred mojimi očmi v večerni mrak. Dolgo nijsem poznal sna ne počitka; tekal sem sem in tja, kder sva se bila jaz in Elvira shajala želeč najti kakov ostanek ali spominek moje Elvire, povsod srečevala me je le mrzlota, tema, samota!

Kakšenkrat približal sem se zidovju Elvirinega samostana; — tam so proti nebu moléli visoki stolpi, črneli železom okovani zapori, vladala večna tihota a včasih mi je neki žalostni glas šepetal 'v ušesi: Zavoljo tebe nij več, zaradi tebe nij več Elvire. Bil je to moj notranji, moj lastni glas.

Na zadnje poslovim se od Sierre—Morene — zapustim Andaluzijo, Španijo in Evropo, — gledam še žalostne razvaline stare Palmire, nekdanj slavne in imenitne, — tam vsedši na razvaline zapazim takoj mirno tihoto, razlito nad temi podrtijami streloj razrušenimi. Tam v naročji melanholije se moje srce omehča, tam orosijo solze suho trohlobo, tam premišljavajoč življenje in smrt narodov, zapazim ničemurnost vsega pod solncem bivajočega ter vprašam sem sebe: Kaj je človeško življenje? Kaj bitje naše? — En migljaj in vse zgine! Srčna ljubezen, bedne solze uteši edina ped črne zemlje!“ — Take misli so na čudni način upokojile mojo dušo.

Vrnem se nazaj v Evropo. Nekaj časa so mi se posmehovali zlobneži, preje moji prijatelji. Utrdi se mi duh: še enkrat želim Andaluzijo, Sierru-Mereno videti. Zvem, da je Elvira preselila se užetja v večnost in prelijem solze na njenej gomili.

Lahka ti bodi zemljica! Nespametne stvari, ki vas imenujejo ljudi, jaz sem se vas uže znebil! Razsajajte v svojih ljutih nakanah, trgajte se in končujte drug drugega. Srce moje je temu mrtvo.

Živim zdaj v severnem, žalostnem kraji, kder so moje oči prvič zagledale solučno svetlobo: kder me je veličestvena priroda sprejela v svoja nedrija. Tu živim v samoti ter ogibljem se posvetnim burjam.

Tiha noč — vedni mir — sveta tihota! k vam razprostiram željno svoje roke.

Ivan Minkovski.

New-York in Brooklyn.

Fr. Jaroslav.

1612. l. po letu stala je večja holandska ladija v prekrasnem zalivu med ostrovoma Longisland pa Staatenisland. Štirje matrozi z dvema mlaj-

šima možakoma stopijo v pripravljeni čoln, ter odveslajo proti kopnemu. Kmalu so pri kraju in mlajša možaka skočita ven, matrozi je privezavši čoln poležejo ter počivajo.

„Pogledino“ spregovori eden možakov, ko s svojim tovarišem dospe na grič, „pogledi, kako se oblaki po nebesu drvé! Vihar brni zunaj na sinjem morji, naša ladija pa se niti ne zazibne. Veš, kaj ti povem, ta-le zaliv bi bil najugodnejša luka na vsem svetu, če bi tu mesto ustanovili.“

Možak ta je bil sel amsterdamskega kupčevstva, sicer še mlad mož, toda zbog pogostih potovanj po novem svetu jako zanesljiv izvedenec v ameriških zadevah, in baš ta pot je iskal prikladnega kraja novej holandskeje naselbini. In izbral je Manhattana-ostrov, kateri proti jugu obliva zaliv New-York, proti zapadu reka Hudson, proti severu Harlem-Riwer (pretok Hudsonov,) na iztok pa East-Riwer, in gotovo nij mogel prikladnejšega kraja pomorskemu trgovinskemu mestu izbrati nego je bil ta kraj. Pa tudi ugodnejše luke ne bi bil mogel najti, nego je baš ta; kajti od celega New-Yorškega zaliva odbija silne burje podolgovati ostrov Longisland, nekaj pa ostrov Staatenisland. Zatega delj so že 1613. l. naselili se todi holandski naselniki, in novo ustanovljeno mesto imenovali „novi Amsterdam,“ krasni zaliv, — sedaj zaliv New-York, — so imenovali „Tappan-Zee,“ reko „Hudson,“ pa — imé slovitega morjeplavca, ki je bil prvi našel nje iztok.

Nova naselbina pak si nij mogla nič kaj opomoči; ovirale in trle so jo različne neugodnosti, in le z veliko težavo si je pridobivala za vsakdanje življenje potrebnih stvari. Pečala se je z ribištvom, in po malem tudi s poljedelstvom, najraje pak s trgovino z Indijanom, katerih je tedaj še mnogo stanovalo po onih krajih. Indijani so donášali različnih surovih kož, za ktere so prejemale svinec in smodnik od Holandčanov. Vsa ta surovina se je pošiljala v Evropo, ter se drago prodajala. Novi Amsterdam se tedaj je le počasi razvijal, v petdesetih letih se je komaj za 1500 prebivalcev pomnožil. 1664. leto je vzročilo znatno spremembo; v krvavej vojski med holanško in angleško prišlo je mesto v roke Angležem, ki so ga držali v oblasti 120 let, do novembra 1783. l. Spremenili pa so mu imé v New-York, kakor so še dan danes imenuje.

Ali mesto tudi pod novim gospodstvom ni moglo kvišku; l. 1731 namreč je štelu samo 4622 duš, nasproti pa se je trgovina jako znatno razvijala, ter rastle od leta do leta vsled prikladne lege mesta. Ko pa na počí l. 1784., v katerem se je severna Amerika od angleške odcepila, ter se proglasila za republiko z naslovom: „zedinjene severoameriške države“ (Uniteds States), je tudi mesto začelo čudovito hitro širiti in obljudovati se. L. 1786. je imelo že 23.614 duš; 1800. skoraj 60.000 duš; 1830. 202.289. 1835. že 270.039, in 1850. nad pol milijona ljudij. Pet let pozneje 730.009: sedaj pak že nekoliko tisoč čez eden milijon.

Grozovit požar l. 1834. pa bi bil skoraj do cela pokončal prekrasno mesto. Goreti je začelo v najživejšem delu mesta. Pogorelo je že bilo 1100 poslopij z blagom in dragocenostmi, škode je bilo 18,000.000 tolarjev, — ko so vendar z veliko težavo požrešni požar zmogli in zadušili, če tudi že nikjer ni bilo vode več dobiti. Požarna straža philadelphiška se je najboljše odlikovala in največ pripomogla k dušenju ognja. Ogromna in občutna je bila škoda, ki jo je bil požar napravil, ali z druge strani je bila, skoraj velika dobrota, ker so vpepeljene predele mesta ličnejše, pravilnejše in stanovitnejše sezidali, vzlasti pak tudi zato, ker sedaj celo mesto oskrbeli z ogromnim vodotkom, ki je sedaj v največe polajšanje in hasen mestu. 20,000.000 tolarjev je stalo to ogromno delo, a sedaj je prevedena z vodo vsaka poedina hiša po vseh nadstropjih, in če bi nastal požar, mahoma bi poplavili ogenj.

New-York ima sedaj, kakor sploh ameriška mesta, dobro zidane in lične predele s širokimi in ravnimi cestami. Broodway (široka cesta) jo ena najlepših v Ameriki, dolga blizu $1\frac{1}{2}$ m. široka 80 čevljev; krasi jo široki trotoar, lična poslopja, raznovrstne prodajalnice z izpostavljenim dragocenim blagom in šumna množica ljudij, ki sem in tje po svojih poslih tekó. —

Zanimive so številke, koje je župan mestni l. 1871. poslal mestnemu svetovalstvu na znauje in porabo. Župan poroča, da ceste merijo 460 m.; vsako noč na mestne stroške 19.000 plinovitih plamenov razsvitljuje ceste, pote in javne prostore. Pod cestami leži za 340 m. dolgosti vodocévij; dan za dnem ropoče po 1000 voz po konjskeji železnici, drdra sem in tje po 267 omnibusov, po 12.000 navadnih fiakerskih vozičakov, in skoraj nič manj privatnih upreg. 26. maja omenjenega leta drdralo je od 7 ure zjutraj do 7 ure zvečer več kot 16.000 samih omnibusov, se vé da eni po več potov, — mimo mestne hiše. Davka je mesto onega leta platilo 23,300.000 tol.

Izmed mnogih znamenitih poslopij naj vsaj nekaterih omenim; postavim: New-York-Exchange, ali borza, naj lepša v Ameriki; pošta; čitalnica trgovska, mestna hiša, jako krasno poslopje; mestna ječa; pokoriščnica; 274 cerkev, med kterimi slovè stolna cerkev, pa 1846. l. dodelana gotiška Trinity, cerkvi sv. Janeza in sv. Pavla; potem bolniščnica; mitnica iz belega marmorja; sirotišče; noriščnica: muzej; Columbia-Kolegij in razna gledišča.

New-York se tudi odlikuje s prekrasnimi hoteli. Novi Mammoth-hotel, ki se zida ob „širokej cesti,“ bode visok osem nadstropij, ter okrašen s tremi gotiškiimi stolpi. Sob za goste bode 600, obednica bode dolga 175, široka pa 75 čevljev. Sagi naročeni v Parizu bi pregrnili sedem orolov zemlje; sploh so stroški za ta etablissement proračunjeni na 1,600,000 tolarjev. — Slovi tudi Astor-hotel, 1839. l. sezidan, in ima prostora za

600 gostov; St. Nicholes, 1854. l. odprt občinstvu, ima prostora za 1000 gostov. Obširni so tudi še: Metropolitan; hotel Diez; 5. Avenue-hotel iz belega marmeljna i. d. Skratka; gostilnice New-Yorške so najobširnejše in najličnejše na vsem svetu.

New-York pa ima tudi dokaj znanstvenih naprav, postavim: literarično in filozofično društvo; Linné-jevo društvo; poljedelsko, historično in medicinsko društvo; 1831. l. vstanovljeno univerzo; akademijo; Columbiakolegij, t. j. nekakovo vseučilišče; medicinsko šolo z botaničnim vrtom; škočijsko-bogoslovo semenišče, šolo ze neme, in celo vrsto nižih in srednjih šol. Tu se nahaja nadalje ameriški muzej z lepo zbirko naturalij, orodja pa orožja indijanov; nadalje zbirka malarij, javna biblioteka; biblioteka civilne bolnišnice; Astor-biblioteka, 1848. l. od Astorja vstanovljena; trgovska biblioteka, biblioteka historičnega društva; biblioteka Union-teologičnega semenišča, biblioteka rokodelskih učencev; Columbiakolegijska biblioteka in še druge. Kaj obširna in dobro vrejena je typografična naprava ameriškega bibliškega društva, ki vedno oskrbljuje z delom mnogo tiskarnic. Sploh ima New-York, tako bi se smelo trditi, največ tiskarnic med vsemi mesti amerškimi in njegovo knjigotrštvo je v nekaterih zadevah živejše nego bostonsko, ter se s Philadelphio za prvaštvo poteza. —

New-York, prvo tržno skladišče v zedinjenih državah, ima tudi dokaj obširnih privatnih ladijenic ali verft. Tonnage kupčijskega mornarstva v tem mestu znaša 1,444.361; tedaj ga ne nadkriljuje nobena luka na svetu. Blizu 100 parobrodov je vedno na morju, ki redno obiskujejo najvažnejša trgovinska mesta evropska, ameriška in azijska. Taki parobrodi redno obiskujejo Liverpool in London, Le Havre, Bremen in Hamburg, pa še druga mesta Evrope; nadalje Charleton, Savannah, New-Orleans, la Havana, Vera-Cruz, Buenos-Ayres, Montevideo. Nekateri so tako ukusno in ugodno opravljeni in prevideni z vsemi mogočimi potrebnostmi, da človek res ne more več pozeleti. 1860. l. je znašala vvožnina 238¹/₄, izvožnina pa 145²/₃ milijonov tolarjev, colnina v luki New-Yorškej pa je vrgla še čez 36 milijonov tolarjev.

New-York ima več predmestij, kakor sploh večja mesta. Predmestji Hoboken pa New-Jersey ste preko Hudson-a na desno, ker pa je reka tukaj skoraj eno uro široka, se potrebuje za prevožnjo ¹/₄ u., kar je zelo zamudno in neprilično, in baš zbog te neprilike se todi ne naseli mnogo ljudi. Vse živejše pa je tretje predmestje Brooklyn, ležeče na zahodnej rti Longislanda. To predmestje ima razvito industrijo in živo trgovino. Tu je pomorski arzenal, na čegar verftu so izdelali „Ohio“, eno najličnejših ladij severoameriških, pa slovito parno fregato „Fulton the first,“ dejal bi plavajočo baterijo s tridesetimi topovi. Stene so po šest črevljev debele, in

gonilna mašina ima moči za 120 konj. V tem predmestju stoji 70 prekrasnih cerkva, mnogo šol in privatnih učilišč, literarnih in dobrodelnih naprav. Med fabrikami slové bakro- in medolijalnice, vrvarije in žganjarije, cukrarije, strojarije itd.

Med navtičnimi stavbami so omeniti: masivni Atlantič-dock s 63 oralov obširnim bajerjem in s pol geografične milje dolgim verftom; potem Erie-dock, ki ima še enkrat večí bassin; pa marine-verft z 61 $\frac{1}{2}$ oralov obširnim basinom. To predmestje ima tedaj mnogo naprav, je tudi jako živahno; tu prebiva 350.000 ljudi, in s pravega mesta se lahko v nekaterih minutah prepelje na parobrodu. Ker pa je promet med mestom in predmestjem tako ogromen, vendar parobrodi že več ne zadostujejo vsakdanjim potrebam. In kaj je palo v glavo stanovalcem, da bi si zljajšali občevanje? Nov čudež nakanjajo postaviti svetu, t. j. verižji most, ki bi spajal mesto s predmestjem, in ki pojde, če se projekt vresniči, nad najvišimi hišami v dolenjem mestu.

New-York je dan denes najobljudenejše in najvažnejše trgovinsko mesto v Ameriki, ono je edno glavnih skladišč angleško-ameriške trgovine.

Camoens.

Luis de Camoens, prvak portugiskih pesnikov, je bil rojen 1525, iz staroplemenite rodbine, bržkone v Lissabonu. Obiskoval je visoke šole v Coimbri, in ko si je nabral bogat zaklad znanosti, povrnil se je v Lisabon, in strastno zaljubil v Donno Katarino de Ataide, ki je bila ena višjih gospa kraljeve palače. Zaradi tega je bil odstranjen iz Lissabona v Santarem. Odločil se je tukaj za vojaški stan, in v bitvi pri Centi mu je krogla desno roko poškodovala. Sopot pride v Lissabon, in misli, da bode vojak dobil plačilo, ki se je pesniku odreklo. Ali zastonj. Ves nevoljen in hud črez nehvaležno domovino, poda se v Indio in je prvo zimo živel na otoku Ormuzu. Tukaj se je vse, kar je gledal, obleklo v krasno obleko poezije, ogenj ljubezni do domovine je jasneje se razplamenil, posebno ko je poznal velika dela svoje domovine. Zaradi svoje poezije: „Desparates na India“, je bil prognan v Makas. Tukaj je složil neumrljiv svoj epos: „Los Lusíados“, delo zrele skušnje, polno lepote — druga božja komedija, samo da je ta heroična in poslavlja slavna dela portugiskih junakov. Nobenemu pesniku ni še se posrečilo allegorije tako živo predstavljati, da bralec nje verjeti in kot resnico smatrati zamore. V jegovih lyričnih pesmah vlada prijetnost, nježnost, in nekakšna gauljiva otožnost. Nismo lepšega sloga našli, v katerem bi bilo vse tako krasno dovršeno. Jemu se tudi pripisuje velika pesem: „De criação do homem“, o stvaritvi

človeka, in res v tej pesni veje duh pesnika Lusiad. Od njega še imamo drame: Amphithryoni, Seleucus, Philodemus, ki pa niso tako izvirne. Nerečni pesnik je zadnja leta svojega življenja preživel v Lissaboni v velikem siromaštvu, in je umrl v nekem špitalu. Najboljša izdanja jegovih spisov so: Obras de Luis de Camoens 5. Tom. Lisb, 1782. Hamburg 1834. 3. Tom; najboljša nemška prestava Luziad je od Donnera (Stuttgardt 1833). Mladim našim bralcem, ki se pečajo z leposlovjem, Camoensova dela goreče priporočamo.

D. T.

A n e k d o t e .

Lakonična pisma.

Leta 1795. so Rusi mesto Varšavo oblegali. Po hudi bitki Suvarov predmestje Prago v naskoku vzame. Vesel zmage naznani cesarici Katarini dogodbo z temi besedami: Slava Bogu i Vam! Zmaga! Suvarov! Cesarica mu tudi tako lakonično odgovori imenovavši feldzeugmeistrom: Slava Bogu i Vam! Generalfeldzeugmeister! Katarina!

Pope.

Slavni angleški pesnik Pope je bil prav sloko in skrivljeno zraščen. „Za božjo voljo, reče mu enkrat iz svoje kočije en ud angleškega parlamenta“, „h čemu služi na svetu taka mala sloka in poševa stvarica?“ — Da vas sili ravna pota hoditi, odgovori Pope, kateri je v svojih spisih često neusmiljeno bičeval stranpota parlamenta.

Kratki izreki slavnih mož stare povestnice.

Val. Orožen.

Mezda (plača) in kazen, rekel je Likurg, sta ona dva tečaja, o katerih se suče ves rod človeški.

Agasikles, kralj macedonski, je rad zabavljal učenim možem. Prijateljem, ki so mu nekega inostranca močno priporočali, je dejal: „Jaz se najraje učim od onih, med kterimi sem se narodil“.

Agezilaj, kralj špartanski, se nikdar ni dal pregovoriti, da bi ga slikali ali mu kipe delali, izgovarjaje se: „Naj lepšio obraz človeka so njegova dela.“

Listnica. G. dr. Majt v Kr. Prejeli. -- G. dr. Pl. na Pt. Vračunili nazaj. — G. Gol. J. v G. Prejeli fl. 18.75 za 16. Hvala! — G. Sedej. Prejeli. — G. Kar. Jak—č; Vi ste predplatili 2 fl. za 1873. — G. Golob v G. Zapisali 33 vseh. Hvala! — G. Ravš v Senju. Kakor ste do zdaj plačali.

 Denašnja „Zora“ ima I. števil. „Vestnika“ za prilogo.

Izdajatelj i odgovorni urednik: Martin Jelovšek.

Tisk in zal. žba Narodne tiskarne v Mariboru.